

GENERALADVOKATEN

Postboks 651 Sentrum, 0106 OSLO

Telefon 22 70 87 50 - Mll 510 5681 - Telefax 22 41 94 54

E-mail: postmottak.generaladvokaten@hpm.no

<http://www.generaladvokaten.no>

Vår referanse

0109/2011/GA/AWD/787

Dato

15. mars 2011

Deres referanse

201100900-1/THP

Det Kongelige Nærings- og Handelsdepartement

Postboks 8014 Dep

0030 Oslo

Gjenpart: KANORD

KASØR

BEVÆPNEDE VAKTER PÅ SKIP

1. Innledning

Jeg viser til departementets høringsbrev om utkast til forskrift om bevæpnede vakter på skip mv. Saken er foranlediget av situasjonen utenfor kysten av Somalia og i Det indiske hav, der skipsfarten er hardt rammet av en stadig økende og svært voldelig piratvirksomhet.

Bruk av bevæpnede vakter på skip representerer et skritt i retning av privatisering av maktanvendelse, på linje med den økende bruk man har sett av private sikkerhetselskaper til bevæpnet vakthold mv. i konfliktområder. Det kan således ses på som en utvanning av statens tradisjonelle voldsmonopol, noe som er beklagelig. Slik situasjonen er blitt, ser det imidlertid ikke å være noen vei utenom. Det er da bedre å gi regulerende bestemmelser enn å risikere en ukontrollert utvikling.

2. Mulige problemer

I forbindelse med at forskriften fastsettes, bør det tenkes mest mulig konkret igjennom hvilke sannsynlige hendelsesforløp man vil stå overfor og hvilke rettslige og praktiske problemer som kan oppstå. Deretter bør det vurderes i hvilken grad slike forhold skal reflekteres i forskriften.

Avfyring av varselskudd vil normalt ikke medføre problemer av betydning. Det nedenforstående refererer til situasjoner der varselskudd ikke har hatt den tilsiktede virkning, eller at man av andre grunner har avgitt direkte virkningsild.

2.1 Overskridelse av nødvergeretten

Overskridelse av nødvergeretten kan for eksempel bestå i at man beskytter uskyldige fiskere uten at det var noen god grunn til å tro at de var sjørøvere som hadde til hensikt å angripe skipet, eller at man bruker skarpere midler i situasjoner hvor mer lempelige tiltak hadde vært tilstrekkelig.

Såfremt handlingen er skjedd i internasjonalt farvann, synes jurisdiksjonsspørsmålet ikke å medføre problemer i utgangspunktet, jf. straffeloven § 12 nr. 1 (d). Det bør imidlertid gjøres klart overfor vaktpersonellet at de står under norsk straffelov når de er ombord. En eventuell etterforskning vil sannsynligvis måtte skje i fremmed havn, og det kan bli spørsmål om utlevering av vedkommende til Norge. Muligens bør man avklare slike spørsmål i en internasjonal konvensjon.

2.2 Piratfartøy beskyttes og blir usjødyktig

Piratene opererer gjerne med små, hurtiggående båter. En skuddveksling kan føre til at piratfartøyet blir usjødyktig på grunn av lekkasje eller ødelagt motor.

Etter Havrettskonvensjonens artikkel 98 skal statene pålegge skipsførere plikt til å yte assistanse til alle personer i havsnød så langt dette kan skje uten alvorlig fare for skipet, mannskapet eller passasjerer. Denne plikten synes å være dekket opp av straffeloven § 387, som gjelder unnlattelse av å hjelpe den som er i øyensynlig og overhengende livsfare, når dette er mulig uten særlig fare eller oppofrelse.

Gjør man seg noen tanker om hvordan disse bestemmelsene skal anvendes på pirater? Vil man ha en særlig plikt til å yte assistanse når man selv har forårsaket skaden? Eller vil hovedregelen i praksis være at assistanse ikke ytes dersom det er fare for at piratene overtar skipet når de eventuelt er vel om bord? Kan det etter forholdene tenkes å være et akseptabelt utfall at piratene etterlates i havsnød?

2.3 Pirater beskyttes og skades

Dersom pirater blir beskyttet fra krigsskip vil man ha plikt til å gi medisinsk behandling. Unnlattelse av å gi medisinsk behandling til personer som er i Statens varetekt, vil være brudd på menneskerettighetene. I en sak fra Russland¹ konkluderte FNs menneskerettighetskomité at det var et brudd på artikkel 6 om rett til liv i 1966-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter når en person døde av lungebetennelse mens han var i varetekt under kummerlige forhold og myndighetene ikke hadde sørget for adekvat behandling.

Ser man for seg å gi bestemmelser om plikt til å gi medisinsk behandling (normalt livreddende førstehjelp til den skadede kan overleveres til helsepersonell i havn) til skadede pirater? Eller vil det være tilstrekkelig å peke på straffeloven § 387? Ser man for seg noe ansvar for Staten, eller kan man legge til grunn at dette er forhold som Staten ikke har noe menneskerettslig ansvar for i og med at vedkommende ikke vil være i varetekt hos noen som representerer Staten?

2.4 Pirater overgir seg

Det kan tenkes at pirater overgir seg til handelsskipet, eventuelt i forbindelse med at de selv eller piratfartøyet er kommet til skade.

Skal norskregistrerte handelsskip ha noen rolle i å bringe pirater for retten? Hvordan kan dette eventuelt tenkes å skje i praksis?

3. Avslutning

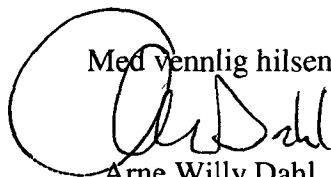
Denne høringsuttalelsen reiser flere spørsmål enn den gir svar. Som nevnt innledningsvis, er bruk av bevæpnede vakter på handelsskip antagelig uunngåelig. Men det har potensial for komplikasjoner som kan være vanskeligere å håndtere enn for eksempel de som kan følge av

¹ 763/1997 Lantsov v. The Russian Federation

bruk av væpnede vakter på land, hvor politi og helsetjenester ofte vil være innenfor rekkevidde.

Flere av de spørsmål som er reist, kanskje alle, har internasjonale implikasjoner. Jeg vil derfor anbefale at man tar opp igjen spørsmålet om å få fastsatt retningslinjer for bruk av væpnede vakter i regi av IMO, eventuelt at det fremforhandles en konvensjon som også omfatter samarbeid om rettsforfølgning mv. av pirater så vel som av vakter.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Arne Willy Dahl'. The signature is written in a cursive style and is partially enclosed by a large, hand-drawn circle.

Arne Willy Dahl
generaladvokat